

Carl Orff: Carmina Burana

FORTUNA IMPERATRIX MUNDI – FORTUNA, VÄRLDENS HÄRSKARINNA

1. O Fortuna

O Fortuna
velut Luna
statu variabilis.
semper crescis
aut decrescis;
vila detestabilis
nunc obdurat
et tunc curat
ludo mentis aciem,
egestatem,
potestatem
dissolvit ut glaciem.

Sors immanis
et inanis
roia tu volubilis.
status malus.
vana salus
semper dissolubilis.
obumbrata
et velaia
michi quoque niteris;
nunc per ludum
dorsum nudum
fero tui sceleris.

Sors salutis
et virtutis
michi nunc contraria
est affectus
et defectus
semper in angaria.
Hac in hora
sine mora
corde pulsum tangite;
quod per sortem
sternit fortem
mecum omnes plangite!

O Fortuna,
liksom månen
med dess växlande faser
växer du
eller avtar du ständigt;
livet, det avskyvärda,
håller mig kvar
och skärper min blick
i sin hårda skola,
fattigdom
och rikedom
upplöser det som vore de is.

Ohyggliga
och fåfängliga öde,
du obönhörligt välvande lyckohjul,
du som är obeständigheten,
den ombytliga lyckan,
som alltid upplöser sig i intet –
höljd i skugga
och beslöjad
styr du också mitt levnadslopp;
nu har jag inte ens kläder
att skyla mig med
på grund av din onskas spel.

När lycka
och välstånd
är utom räckhåll,
finns blott plåga
och elände
i denna jämmerdal.
Stämman nu alla
upp klagosånger
och begråten med mig
det oblidkeliga ödet,
som slår ned
även den starke!

2. Fortune plango vulnera

Fortune plango vulnera
stillantibus ocellis,
quod sua michi munera
subtrahit rebellis.

Verum est, quod legitur:
fronte capillata,
sed plerumque sequitur
Occasio calvata.

In Fortune solio
sederam elatus,
prosperitatis vario
flore coronatus;
quidquid enim florui
felix et beatus,
nunc a summo corruui
gloria privatus.

Fortune rota volvitur:
descendo minoratus;
alter in altum tollitur;
nimis exaltatus
rex sedet in vertice,
caveat ruinam!
Nam sub axe legimus
Hecubam reginam.

I. PRIMO VERE – OM VÅREN

3. Veris leta facies

Veris leta facies
mundo propinatur,
hiemalis acies
victa iam fugatur.
In vestitu vario
Flora principatur,
nemorum dulcisono
que cantu celebratur.

Jag begråter det motspänstiga ödets slag,
och tårar droppar från mina ögon,
emedan det tagit från mig
sina omsorger.

Det är sant, som man läser:
man försöker gripa tillfällets gudinna
i pannluggen,
men för det mesta undkommer hon,
fast på bekostnad av sitt hår.

På Fortunas tron
satt jag upphöjd,
krönt med framgångens
brokiga blomsterkrans;
fastän jag stod på höjden,
framgångsrik och lycklig,
har jag nu störtat från lyckans tinnar,
berövad makt och ära.

Fortunas hjul går runt:
jag stiger ned förringad;
en annan lyfts mot höjden;
alltför övermodig
sitter konungen på den högsta punkten,
må han akta sig för fall!
Ty vi läser om drottning Hekuba
under lyckohjulets axel.

Vårens glada anlete
strålar emot jorden,
vinterns kyla
jagas nu besegrad på flykt.
I brokig klädnad
härskar Flora,
hon som firas
med ljuvt klingande sång från lunderna.

Flore fusus gremio
Phebus novo more
risum dat, hoc vario
iam stipatur flore,
Zephyrus nectareo
spirans it odore.
certatim pro bravo
curramus in amore.

Cytharizat cantico
dulcis Philomena,
flore rident vario
prata iam serena,
salit cetus avium
silve per amena,
chorus promit virginum
iam gaudia millena.

4. Omnia Sol temperat

Omnia Sol temperat
purus et subtilis,
novo mundo reserat
faciem Aprilis,
ad Amorem properat
animus herilis,
et iocundis imperat
deus puerilis.

Rerum tanta novitas
in solemni vere
et veris auctoritas
iubet nos gaudere,
vias prebet solitas,
et in tuo vere
fides est et probitas
tuum retinere.

Ama me fideliter
fidem meam nota:
de corde totaliter
et ex mente tota
sum presentialiter
absens in remota,

I Floras famn
ler Phebus åter,
och hans leende
höljs av blomsterprakt.
Zephyrus sprider ljuvlig vällukt.
där han går fram –
låt oss löpa i kapp
om kärlekens högsta belöning!

Den älskliga Philomena stämmer in
med sina drillar,
i brokig blomsterprakt
ler de ljusa ängarna,
fåglarnas skara flyger glatt
genom skogens ljuvliga nejder
och flickornas kör uppstämmer
tusenfaldiga glädjesånger.

Solen, den rena och höga,
råder över allt,
för en pånyttfödd värld
uppenbarar hon åter Aprils anlete,
till kärleken skyndar
det unga sinnet,
och Amor, gosseguden,
befaller över alla nöjen.

Alltings pånyttfödelse
i vårens festliga tid
och vårens egen makt
bjuder oss att glädjas.
Den visar oss på de välkända vägarna,
och i din ungdoms vår
är det rätt och billigt
att du tar vara på din beskärda del.

Älska mig troget!
Märk min egen trohet:
av hela mitt hjärta
och hela min själ
är jag nära dig,
när du är fjärran:

quisquis amat taliter,
volvitur in rota.

5. Ecce gratum

Ecce gratum
et opiatum
Ver reducit gaudia:
purpuratum
floret pratum,
Sol serenat omnia.
Iam iam cedant tristia.
Estas redit,
nunc recedit
Hyemis sevitia.

Iam liquescit
et decrescit
grando, nix et cetera,
bruma fugit,
et iam sugit
Ver Estatis ubera;
Illi mens est misera,
qui nec vivit,
nec lascivit
sub Estatis dextera.

Gloriantur
et letantur
in melle dulcedinis,
qui conantur,
ut utantur
premio Cupidinis;
simus jussu Cypridis
gloriantes et letantes
pares esse Paridis.

UF DEM ANGER – PÅ ÄNGEN

6. Tanz (Dans)

7. Floret silva

Floret silva nobilis
floribus et foliis.

var och en som älskar så,
vrids på ett pinohjul.

Se, den kära
och efterlängtade
våren kommer tillbaka med glädjen
i strålande färger
blommar ängen,
solen lyser över allt.
Nu må sorgerna vika!
Sommaren kommer tillbaka,
nu viker
vinterns stränga välde.

Nu smälter
och försvinner
hagel, snö och allt, som hör vintern till;
kölden flyr,
nu diar våren
sommarens bröst;
den har ett armt sinne,
som inte lever
och inte är yr av kärlek
när sommaren råder.

De yvs
och gläds
i ljuvlighetens sötma,
vilka strävar
att få
kärlekens belöning;
må vi, när Venus befaller,
yvas och glädjas
att vi är Paris' likar!

Den höga skogen grönskar
med blommor och blad.

Ubi est antiquus
meus amicus?
– Hinc equitavit.
Eia, quis me amabit?

Floret silva undique.
Nah mime gesellen ist mir wê.
Gruonet der walt allenthalben.
Wâ ist min geselle also lange?
– Der ist geritten hinnen.
O wî, wer soll mich minnen?

8. Chramer, gip die varwe mir

Chramer, gip die varwe mir,
die min wengel roete,
damit ich die jungen man
an ir dank der minnenliebe noete.

Seht mich an,
jungen man,
lat mich iu gevallen!

Minnet, tugentliche man.
minnecliche frouwen!
Minne tuot iu hoch gemuot
unde lat iuch in hohen eren schouwen.

Wol dir, Werlt, daz du bist also freudenriche!
Ich wil dir sin undertan
durch din liebe immer sicherliche.

9. Reie (Ringdans)

Swaz hie gat umbe

Swaz hie gat umbe,
das sint allez megede,
die wellent an man
alle disen sumer gan.

Chume, chum geselle min

Chume, chum geselle min,
ih enbite harte din.
Suzer rosenvarwer munt,
chum uñ mache mich gesunt.

Var är min älskling
från förr?
– Han har ridit härifrån.
Ack, vem skall nu älska mig?

Skogen grönskar överallt.
Jag längtar efter min älskling.
Skogen grönskar överallt.
Var är min älskling så länge?
– Han har ridit härifrån.
Ack, vem skall nu älska mig?

Krämare, giv mig den färg
som gör mina kinder röda
så att de unga männen
må se dem och fyllas av kärlek.

Se på mig,
unge män,
må jag Er behaga!

Älsken, höviske unge män,
älskliga kvinnor!
Kärleken gör Ert sinne glatt
och upphöjer Er till stor ära.

Väl dig värld, att du är så rik på glädje!
Jag vill vara dig underdånig,
nöjd och glad genom den kärlek du beskär.

De som här går i ring,
är allesammans flickor,
som vill ha en man
innan sommaren är över.

Kom, kom min älskling
jag längtar så mycket efter dig.
Söta, rosenröda mun,
kom och gör mig frisk och sund.

10. Were diu werlt alle min

Were diu werlt alle min,
von deme mere unze an den Rin,
des wolt ih mih darben,
daz diu chünegin von Engellant
lege an minen armen.

Vore hela världen min,
från havet ända till Rhen –
jag skulle skänka bort alltsammans,
att drottningen av England
låge på min arm!

II. IN TABERNA – PÅ KROGEN

11. Estuans interius

Estuans interius
ira vehementi
in amaritudine
loquor mee menti:
factus de materia, cinis elementi
similis sum folio, de quo ludunt venti.

Cum sit enim proprium
viro sapienti
supra petram ponere
sedem fundamenti,
stultus ego comparor
fluvio labenti,
sub eodem tramite
nunquam permanenti.

Feror ego veluti
sine nauta navis,
ut per vias aeris
vaga fertur avis,
non me tenent vincula,
non me tenet clavis
quero mihi similes,
et adiungor pravis.

Mihi cordis gravitas
res videtur gravis;
iocus est amabilis
dulciorque favis;
quidquid Venus imperat, labor est suavis,
que nunquam in cordibus habitat ignavis.

Via lata gradior
more iuventutis,

Vred och led en natt jag satt
vaken på mitt läger
arg på folkets usla prat
till mig själv jag säger:
”Gjord av lös materia, som för litet väger
är jag lik ett vindfört löv: ingen ro det äger.”

Hur den vise stadig är,
skrifterna beskriva:
Ned kan ingen flod hans hus,
byggt på klippan, riva,
mig man ser på dårars vis
liksom böljan driva,
flodens våg, som aldrig kan
sammastäds förbliva.

Som ett skepp på havets våg
utan styrman svänger,
som på skyars höga stig
flyktig fågel flänger,
inga band mig binda fast,
intet lås mig stänger,
jag till mina likar går,
mig med bovar mängder.

Hjärtats allvar har
jag intet sinne för,
leken är värd att älska
och ljuvare än honung;
vad än Venus befäller är en lätt möda,
hon, som aldrig bor i tröga hjärtan.

På de ungas breda väg,
vart den nu kan bära,

implicor et vitiis
immemor virtutis,
voluptatis avidus magis quam salutis,
mortuus in anima curam gero cutis.

12. Olim lacus colueram

Olim lacus colueram,
olim pulcher extiteram,
dum cignus ego fueram.

Miser, miser,
modo niger et ustus fortiter!

Girat, regirat, garcifer,
me rogas urit fortiter:
propinat me nunc dapifer.

Nunc in scutella iaceo,
et volitare nequeo,
dentes frendentes video.

13. Ego sum abbas

Ego sum abbas Cucaniensis,
et consilium meum est cum bibulis,
et in secta Decii voluntas
mea est, et qui mane me quesierit
in taberna, post vesperam
nudus egredietur, et sic denudatus
veste clamabit: "Wafna! Wafna!
Quid fecisti, sors turpissima?
Nostre vite gaudia abstulisti omnia!"

14. In taberna

In taberna quando sumus,
non curamus quid sit humus,
sed ad ludum properamus,
cui semper insudamus.

Quid agatur in taberna,
ubi nummus est pincerna,
hoc est opus ut queratur,
si quid loquar, audiatur.
Quidam ludunt, quidam bibunt,
quidam indiscrete vivunt.

går jag, snärjd i lastens garn,
glömsk av dygd och ära,
vällustnöjen älskar jag mer än nådens lära,
död i anden blott jag kan köttets lust begära.

En gång var sjöarna mitt hem,
en gång var jag vacker att skåda
– när jag var svan.

Stackare jag,
nu är jag brunstekt och svårt bränd!

Stekvärdaren vrider fram och åter,
elden bränner mig svårt,
nu bär hovmästaren fram mig.

Nu ligger jag på ett fat,
och kan inte flyga min kos,
glupska tänder ser jag.

Jag är abbot i Schlaraffenland, och
mitt råd är en samling drinkare, och
i Decius' anhang har jag behag, och
den som om morgonen frågar efter mig
på krogen, han skall efter kvällningen
gå naken därifrån, och sålunda berövad
sina kläder skall han ropa: "Ve mig! Ve mig!
Vad har du gjort, skändliga lott?
Mitt livs hela glädje har du tagit ifrån mig!"

När vi sitter på krogen,
tänker vi inte på gravens mull,
utan vi skyndar till tärningsspelet,
åt vilket vi hänger oss så svetten lackar.

Vad som händer på krogen,
där penningen är munskänk,
det bör man ägna sin forskariver –
om jag skulle säga något, så hör på!
Vad dem som spelar beträffar,
så spelar en del av sig till och med kläderna,

Sed in ludo qui morantur,
ex his quidam denudantur,
quidam ibi vestiuntur,
quidam saccis induuntur.
Ibi nullus timet mortem,
sed pro Baccho mittunt sortem.

Primo pro nummata vini:
ex hac bibunt libertini;
Semel bibunt pro captivis,
post hec bibunt ter pro vivis,
quater pro Christianis cunctis,
quinqües pro fidelibus defunctis,
sexies pro sororibus vanis,
septies pro militibus silvanis,
octies pro fratribus perversis,
nonies pro monachis dispersis,
decies pro navigantibus,
undecies pro discordantibus,
duodecies pro penitentibus,
tredecies pro iter agentibus.
Tam pro papa quam pro rege
bibunt omnes sine lege.

Bibit hera, bibit herus,
bibit miles, bibit clerus,
bibit ille, bibit illa,
bibit servus cum ancilla
bibit velox, bibit piger,
bibit albus, bibit niger,
bibit constans, bibit vagus,
bibit rudis, bibit magus.

Bibit pauper et egrotus,
bibit exul et ignotus,
bibit puer, bibit canus,
bibit presul et decanus,
bibit soror, bibit frater,
bibit anus, bibit mater,
bibit ista, bibit ille,
bibunt centum, bibunt mille.

Parum sexcente nummate
durant, cum immoderate

Några spelar, andra dricker,
andra övar värre laster.
en del får nya kläder där,
en del klär sig i säck och aska.
Där fruktar ingen döden –
alla sätter sin lit till Bacchus

För det första – vinets rikedom:
härur dricker frie män;
En skål dricker de för de fångna,
tre för de levande,
fyra för alla kristna,
fem för de i tron bortgångna,
sex för den köpta kärlekens systraskap,
sju för skogsmännen,
åtta för vilsna bröder,
nio för munkar i förskingringen,
tio för dem som är på sjön,
elva för de oense,
tolv för dem som dömts att göra bot,
tretton för dem som drar utefter vägarna.
Såväl för påve som för kung
dricker alla huller om buller.

Hustrun dricker, mannen dricker,
knekten dricker, klerken dricker,
han dricker, hon dricker,
drängen dricker jämte pigan
den raske dricker, den late dricker,
den vite dricker, den svarte dricker,
den ståndaktige och den opålitlige dricker,
den olärde dricker, den lärde dricker.

Den fattige och sjuke dricker,
den landsflyktige och obemärkte dricker,
gossen dricker, gubben dricker,
priorn och äldsten dricker,
systemn dricker, brodern dricker,
gumman dricker, modern dricker,
hon dricker, han dricker,
hundra dricker, tusen dricker.

Knappt all världens rikedomar
räcker, när alla dricker omåttligt

bibunt omnes sine meta,
quamvis bibant mente leta;
sic nos rodunt omnes gentes
et sic erimus egentes.
Qui nos rodunt, confundantur,
et cum justis non scribantur.

och utan gräns –
om de också är glada, när de dricker;
så skinnar oss alla människor,
och så blir vi fattiga.
Må de, som tar våra pengar, fördömas
och må de inte skrivas bland de rättfärdiga!

III. COURS D'AMOURS – SÅNGER OM KÄRLEK

15. Amor volat undique

Amor volat undique;
captus est libidine
luvenes, iuvenecule
coniunguntur merito.

Siqua sine socio.
caret omni gaudio,
tenet noctis infima
sub intimo
cordis in custodia.
Fit res amarissima.

Amor flyger överallt;
han är gripen av kärleksyra.
Ynglingar och flickor
förenas så som det skall vara.

Men den som är utan vän,
har ingen glädje i världen,
hon dväljs i djupaste mörker
och fåfång vakan
i hjärtats innersta vrå.
Det är det bittraste av öden.

16. Dies, nox et omnia

Dies, nox et omnia
michi sunt contraria,
virginum colloquia
me fay planszer,
oy suvenz suspirer
plu me fay temer.

O sodales, ludite,
vos qui scitis,
dicite,
michi mesto parcite,
grand ey dolur,
altamen consulite
per voster honur.

Tua pulchra facies
me fay planszer milies,
pectus habet glacies,
a remender
statim vivus fierem per un baser.

Dagen, natten, allt
gör mig sorgsen,
flickornas samtal
gör mig ledsen
och att ofta sucka
får mig att bäva än mer.

Vänner, lek ni,
och ni som har erfarenheter,
berätta om dem,
men skona mig i min sorg;
jag lider svårt,
men se ni till
att ni får vad ni önskar er.

När jag tänker på ditt vackra ansikte,
ville jag brista i gråt tusen gånger,
i mitt bröst är kyla –
en kyss av dig
skulle genast väcka mig till liv igen.

17. Stetit puella

Stetit puella
rufa tunica.
Siquis eam tetigit,
tunica crepuit.
Eia.

Stetit puella
tamquam rosula.
Facie splenduit,
os eius floruit.

Flickan stod
i sin röda klänning.
Om någon rörde vid henne,
frasade tyget.
Eja.

Flickan stod
skön som en ros.
Det lyste om hennes ansikte,
hennes mun var som en röd blomma.

18. Circa mea pectora

Circa mea pectora
multa sunt suspiria
de tua pulchritudine,
que me ledunt misere.

Mandaliet, mandaliet
min geselle chumet niet.

Tui lucent oculi
sicut solis radii,
sicut splendor fulguris
lucem donans tenebris.

Vellet deus, vellent dii,
quod mente proposui:
ut eius virginea
reserassem vincula.

I mitt bröst
är många suckar
för din skönhets skull
vilka plågar mig svårt.

Fröjdesång, fröjdesång,
min älskling sörjer ej.

Dina ögon lyser
som solens strålar,
som blixstens glans,
som ger ljus åt natten.

O att guden, o att gudarna
ville det som jag har föresatt mig:
att få öppna
hennes jungfrulighets lås.

19. Si puer cum puellula

Si puer cum puellula
moraretur in cellula,
felix coniunctio.
Amore succrescente,
panter e medio
avulso procul tedio,
fit ludus ineffabilis
membris, lacertis, labiis.

Om en gosse och en flicka
skulle dröja i en kammare,
vilken lycklig förening!
Kärleken ökas,
blygseln försvinner
mellan de två
och det blir en obeskrivlig lek
med smekningar, famntag, kyssar.

20. Veni, veni, venias

Veni, veni, venias, ne me mori facias,
hyria, hyrie, nazaza, trillirivos ...

Pulchra tibi facies,
oculorum acies,
capillorum series,
o quam clara species!

Rosa rubicundior,
lilio candidior,
omnibus formosior,
semper in te glorior!

21. In trutina

In trutina mentis dubia
fluctuant contraria:
lascivus amor et pudicitia.
Sed eligo,
quod video;
collum iugo prebeo
ad iugum tamen suave transeo.

22. Tempus est iocundum

Tempus est iocundum, o virgines,
modo congaudete, vos iuvenes.
Oh, oh, oh, totus floreo,
iam amore virginali totus ardeo,
novus, novus, novus amor est, quo pereo.

Mea me confortat
promissio,
mea me deportat
negatio.

Tempore brumali
vir patiens,
animo vernali
lasciviens.

Mea mecum ludit
virginitas.
mea me detrudit
simplicitas.

Kom, kom, kom, låt mig inte dö av längtan,
hyria, hyrie, nazaza, trillirivos...

Ditt vackra anlete,
glansen i din blick,
ditt hår,
vilken skön gestalt!

Rödare än rosen,
vitare än liljan,
skönare än alla,
i dig finner jag alltid min lycka!

På själens tvekande våg
ligger två motsatser:
den yra kärleken och blygsamheten.
Men när jag ser dig, vet jag,
att kärleken är starkast;
jag böjer min hals för oket,
men det är ett ljuvt ok som läggs därpå.

Nu är glädjens tid, o flickor,
glädjens tillsammans med oss, I ynglingar!
Oh, oh, oh, jag blomstrar,
jag brinner helt av kärlek till en flicka,
en ny kärlek är det, varav jag förgås.

Jag är glad – jag har lovat honom
min kärlek,
att behöva neka honom något
skulle göra mig förtvivlad.

När det är vinter och kallt,
är jag en tålig man,
när våren får makt i mitt sinne,
brusar blodet hett och jag blir yr av kärlek.

Mitt jungfruliga sinne
är fyllt av förväntan,
men min oerfarenhet
håller mig tillbaka.

Veni, domicella, cum gaudio,
veni, veni, pulchra,
iam pereo.

Kom, min flicka, kom med glädje,
kom, kom min ljuva,
annars förgås jag!

23. Dulcissime

Dulcissime,
totam tibi subdo me!

Du den ljuvaste, jag lämnar
hela min varelse i dina händer!

BLANZIFLOR ET HELENA – BLANZIFLOR OCH HELENA

24. Ave formosissima

Ave formosissima,
gemma pretiosa,
ave decus virginum,
virgo gloriosa
ave mundi luminar,
ave mundi rosa,
Blanziflor et Helena.
Venus generosa!

Hell dig, du den skönaste,
dyrbara ädelsten,
hell dig, jungfruskarans prydnad,
högtlovade jungfru,
hell dig, världens ljus,
hell dig, världens ros,
Blanziflor och Helena,
givmilda venus!

FORTUNA IMPERATRIX MUNDI

25. O Fortuna (se 1)